כליל תכלת וילף תכלת תכלת מפרוכת מה להלן ששה אף כאן ששה ונילף משוליו ורמוניו מה להלן שמונה אף כאן שמונה דנין כלי מכלי ואין דנין כלי מתכשיט כלי אדרבה דנין גופו מגופו ואין דנין גופו מעלמא היינו דאמרינן לשאר בגדים שלא נאמר בהן שש פרכת עשרים וארבעה ד' דשיתא שיתא לא דינא ולא דיינא חושן ואפוד עשרים ושמונה מנא לן דכתיב [1]ועשית חשן משפט מעשה חושב כמעשה אפוד תעשנו זהב תכלת וארגמן ותולעת שני ושש משזר ארבעה דשיתא שיתא עשרין וארבעה זהב ארבעה הא עשרין ותמניא ואימא זהב נמי ששה אמר רב אחא בר יעקב אמר קרא [2]וקצץ פתילים פתיל פתילים הרי כאן ד' רב אשי אמר אמר קרא [2]לעשות בתוך התכלת ובתוך הארגמן היכי נעביד נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא נעביד תרי דתרי תרי ותרי דחד חד ועשית (א) שיהיו כל עשיותיו שוות אמר רחבא אמר רב יהודה א המקרע בגדי כהונה לוקה שנאמר [3]לא יקרע מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא הכי קאמר רחמנא נעביד ליה שפה כי היכי דלא ניקרע ט מי כתיב שלא יקרע (ב)(ואמר) ר' אלעזר ב המזיח חושן מעל האפוד א והמסיר בדי ארון לוקה שנאמר [4]לא יזח [5]ולא יסורו מתקיף לה רב אחא בר יעקב ודילמא כי קאמר רחמנא חדקינהו ועבדינהו שפיר כדי שלא יזח ולא יסורו מי כתיב שלא יזח ושלא יסורו רבי יוסי בר' חנינא רמי כתיב [5]בטבעות הארון יהיו הבדים לא יסורו ממנו וכתיב (ג) [6]והובא את בדיו בטבעות הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין תניא נמי הכי בטבעות הארון יהיו הבדים יכול לא יהיו זזין ממקומן ת"ל והובא את בדיו בטבעות אי והובא את בדיו יכול יהיו נכנסין ויוצאין ת"ל בטבעות הארון יהיו הבדים הא כיצד מתפרקין ואין נשמטין אמר רבי חמא ברבי חנינא ג מאי דכתיב [7]עצי שטים עומדים שעומדים דרך גדילתן דבר אחר עומדים שמעמידין את צפויין ד"א עומדים שמא תאמר אבד סברן ובטל סכויין ת"ל עומדים שעומדין לעולם ולעולמי עולמים ג (אמר) רבי חמא בר חנינא מאי דכתיב [8]את בגדי השרד לשרת בקודש

אלמלא

רש"י

כליל. גדיל ואין גדיל פחות משנים: ואין דנין כלי מתכשיט כלי. רימונים קשוטו של מעיל הן: ארבעה דשיתא שיתא. ארבעת מינין של שש שש דהא נאמר בו שש ואמר מר דברים שנאמר בהן שש חוטן כפול ששה: לא דינא ולא דיינא. אין ספק וערעור בדבר: וקלץ פתילים. פתילים משמע תרין וכשקולן כל אחד לשנים הוה להו ד': רב אשי אמר. היינו טעמא דזהב ו' לא אפשר דכתב ביה לעשות אותו בתוך התכלת ובתוך הארגמן משמע שיערב ממנו עם כל מין ומין: ניעביד ארבעה. המינין דתרי תרי חוטין של זהב הוו להו תמניא של זהב: חדקינהו. קשרם יפה ועל הטבעות והבדים אומר שיתנם בטבעות בדוחק: כתיב לא יסורו. אלמא אין זזין מהן וכתיב (שמות כה) והבאת אלמא הולכים ובאים בתוכן: מתפרקין ואינן נשמטים. בראשיהם היו עבים והכניס ראשן אחד בדוחק בטבעת ובאמצען היו דקין הלכך לא היו נדחקין בטבעות אלא מתפרקין והולכין לכאן ולכאן אבל אינן נשמטין לצאת מהן לפי שהן עבים בראשיהן: דרך גדילתן. העליון למעלה והתחתון למטה: שמעמידין את ליפויין. ליפוי הזהב מעמידין ע"י מסמרות. לשון אחר שלא התליעו ולא נפל ליפויין: שמא תאמר. משנגנזו אבד סיברן שלא ישובו עוד: ובטל סכויין. מה שאנו סוכין וצופין להן: שרד. לשון שריד:

תוספות

נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא. ואם תאמר אין הכי נמי נעביד זהב תמניא מנלן ארבעה ותו לא יש לומר פתילים כתיב מיעוט פתילים שנים וכשנקלץ כל אחד הוו להו ד' ואי אמרת תמניא א"כ אין לדבר סוף אימא ק' ואימא אלף ותפסת מרובה לא תפסת והא דפריך ואימא זהב נמי ו' היינו כי היכי דליהוי דומיא דשאר מינין שבו ולעיל כי פריך ואימא כ"ח לא בעי לשנויי תפסת מועט תפסת דהתם לא מצי למימר טפי מכ"ח וכיון דהוא דבר שיש לו קצבה לא שייך למימר תפסת מרובה לא תפסת ואדרבה יש לתפוס המרובה דיש בכלל מאתים מנה ואע"ג דבפ"ק דר"ה (דף ד:) אמר מקיש חג השבועות לחג המצות מה להלן יש לו תשלומין כל שבעה כו' ופריך ולקיש לחג הסוכות מה להלן ח' כו' ומשני תפסת מרובה לא תפסת והתם נמי יש לדבר קצבה י"ל דהתם קאמר לחומרא תפסת מרובה לא תפסת דעד ז' יש לו תשלומין ממה נפשך אבל טפי לא דילמא מחג המצות ילפינן ובפרק קמא דקידושין (דף יז.) גבי הענקה נמי קאמר תפסת מרובה לא תפסת אע"ג דממה נפשך יש לדבר קצבה יש לומר התם נמי קאמר דתפסת מרובה לא תפסת דמספיקא לא מפקינן ממונא מן האדון:

כתיב בטבעות הארון וכו' וכתיב והובא את בדיו בטבעות. קשיא לי טובא אמאי מייתי האי קרא דוהובא ד) דכתיב גבי מזבח הנחשת ושביק קרא דוהבאת דכתיב גבי הארון ועוד שמעתי מקשים דבשעת סילוק מסעות כתיב ובא אהרן ובניו בנסוע המחנה והורידו את פרוכת המסך וכסו בה את ארון העדות וגו' (במדבר ד) עד ופרשו עליו בגד כליל וגו' עד ושמו בדיו משמע דבנסוע המסעות היו משימין אותן בדים וקשה והא כתיב לא יסורו ממנו ורבינו יעקב מאורליינ"ש מתרץ זה דושמו בדיו על כתפי הנושאים קאמר להוליכן ולפי מהסם שהרי בני קהת לא היו שם עדיין עד לאחר שהיו מכניסין כל הכלים לנרתק שלהם כדכתי' ולא יבואו לראות כבלע את הקדש וגו' (שם) ויותר היה נראה לפרש דהאי ושמו בדיו היינו שמושכין הבדים לצד חוץ להיות נראין בולטין בפרוכת כמין שני דדי אשה מיהו קושיא קמייתא שהקשיתי בדוכתא קיימא ודוחק הוא לשבש הספרים דבכולהו גרס והובא את בדיו ובמקצת ספרים גרסינן בברייתא והבאת אבל באתקפתא דר' יוסי בר' חנינא גרסינן בכולהו ה) והובא ואי לאו דמסתפינא מחברייא הוה אמינא דח' טבעות היו בארון וכן מוכיח הפסוק דכתיב ויצקת לו ארבע טבעות זהב ונתת על ארבע פעמותיו דהיינו ארבע קרנותיו כדמתרגמינן זווייתיה והדר כתיב ושתי טבעות על צלעו האחת ושתי טבעות על צלעו השנית משמע דלארבע טבעות היו על שתי צלעותיו לבד מאותם ד' שעל ד' פעמותיו בד' טבעות מהם היו בדים קבועין לא יסורו ובארבעה מהם שהיו למטה או למעלה מאותן טבעות היו משימין בדים בשעת סילוק המסעות לשאת את הארון בהם והיינו הנך דכתב בהו ושמו בדיו ואם תאמר מאי פריך הכא רבי יוסי בר' חנינא ליטני דשני מיני בדים היו יש מהם קבועין ויש מהם נכנסין ויוצאין כדפרישית יש לומר דעל כרחך והבאת את הבדים בטבעות אכולהו בדים קאי דאי לא קאי אלא אהנך שהיו משימין במסעם אם כן הוה ליה למימר נמי וחברת את הבדים בטבעות שהרי לא פירש מתי הכניס אותם בדים הקבועים אלא כתב בטבעות הארון יהיו הבדים ותחילה היה לו לפרש שהכניסם אלא ודאי אכולהו בדים כתב והבאת את הבדים ומשמע ליה דבשוה קאי אכולהו דכי היכי דהנך שנושאין בהן לא היו קבועים ה"נ אינהו לא היו קבועים ממש במקום אחד שלא יהו זזין כלל ממקומן אלא לכל הפחות נכנסין קצת לכאן ולכאן דהשתא דמו להדדי במקצת ולהכי מייתי נמי קרא דוהובא דכתב במזבח לגלויי אוהבאת דארון כי היכי דוהובא דמזבח לא היו הבדים קבועין דהא לא כתב התם לא יסורו ממנו הכי נמי והבאת דארון לא היו ממש קבועין לגמרי ואם תאמר לפי מה שפירש דאכולהו ד' בדין קאי קשה מאי דכתב ביה בההיא קרא לשאת את הארון בהם ואין לתרץ דבכולהו ארבעה בדים היו נושאין ושנים מהם היו ארוכין ושנים האחרים קצרים מהם דבפרק שתי הלחם (מנחות דף נח:) משמע דבארבעה גברי הוו דרו להו ותו לא ונראה לי דוהבאת לא קאי אלא אהנך בדים הקבועין שהרי אותם בדים שאינן קבועין מה הוצרך להזכירן כאן לומר והבאת והלא לא היו מכניסין אותן אלא אהרן ובניו בשעת המסעות תדע שהרי בכולהו כתב ונשא גם את השלחן וכן במזבח הנחשת כתיב והובא את בדיו בטבעות וגו' בשאת אותו ובמזבח הזהב כתב נמי לבתים לבדים לשאת אותו בהמה אבל לא כתב בהן והבאת בלווי ובעשייה לא כתב ויבא כדכתיב גבי ארון בין בצוואה בין בעשייה ואע"ג דבברייתא דמלאכת המשכן תניא ד' טבעות היו מקבעות בו שתים בצפונו ושתים בדרומו שכיון שהיו נותנין הבדים לא היו זזים משם לעולם שנאמר בטבעות הארון וכו' י"ל דלא חשיב אלא אותם ד' טבעות שהבדים קבועין בהן אבל אותם שלא היו הבדים קבועין בהן ולא נעשו אלא לצורך שעת המסעות לא קא חשיב תדע דלא קא חשיב התם טבעות של שלחן ושל מזבח הנחשת והזהב וצריך עיון:

שמעמידין ציפויין. נ"ל דאפי' ליפוי זהב שעליהן בטל לגבי דידהו דבכל דוכתא העץ בטל לגבי המתכת לענין טבילה ולכל מילי דאמר הלך אחר המעמיד ובעצי שטים אינו כן שהרי שלחן של עצי שטים היה ומצופה זהב ואפי' הכי תורת כלי עליו שהציפוי בטל לגבי העץ כדאיתא בשלהי חגיגה (דף כו:) ויליף לה התם מקרא:

וכולן

מסורת הש"ס

א) [צ"ל ואמר], ב) סוכה מה:, ג) [צ"ל ואמר], ד) [וברש"י הכתב ד"ה כתב לא יסורו וכו' משמע להדיא דהיה גרסתו והבאת את הבדים בטבעות (תרומה כה פי"ד)], ה) [אכן ברש"י שכתב בד"ה כתב לא יסורו וכו' נראה שגם באתקפתי' דר"י בר' חנינא גרס והבאת],

תורה אור השלם

1. וְעָשִׂיתָ חֹשֶׁן מִשְׁפָּט מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב כְּמַעֲשֵׂה אֵפֹד תַּעֲשֶׂנּוּ זָהָב תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר תַּעֲשֶׂה אֹתוֹ: שמות כח טו
2. וַיְרַקְּעוּ אֶת פַּחֵי הַזָּהָב וְקִצֵּץ פְּתִילִם לַעֲשׂוֹת בְּתוֹךְ הַתְּכֵלֶת וּבְתוֹךְ הָאַרְגָּמָן וּבְתוֹךְ תּוֹלַעַת הַשָּׁנִי וּבְתוֹךְ הַשֵּׁשׁ מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב: שמות לט ג
3. וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה לּוֹ לֹא יִקָּרֵעַ: שמות כח לב
4. וְיִרְכְּסוּ אֶת הַחֹשֶׁן מִטַּבְּעֹתָיו אֶל טַבְּעֹת הָאֵפֹד בִּפְתִיל תְּכֵלֶת לִהְיוֹת עַל חֵשֶׁב הָאֵפוֹד וְלֹא יִזַּח הַחֹשֶׁן מֵעַל הָאֵפוֹד: שמות כח כח
5. בְּטַבְּעֹת הָאָרֹן יִהְיוּ הַבַּדִּים לֹא יָסֻרוּ מִמֶּנּוּ: שמות כה טו
6. וְהוּבָא אֶת בַּדָּיו בַּטַּבָּעֹת וְהָיוּ הַבַּדִּים עַל שְׁתֵּי צַלְעֹת הַמִּזְבֵּחַ בִּשְׂאֵת אֹתוֹ: שמות כז ז
7. וְעָשִׂיתָ אֶת הַקְּרָשִׁים לַמִּשְׁכָּן עֲצֵי שִׁטִּים עֹמְדִים: שמות כו טו
8. אֶת בִּגְדֵי הַשְּׂרָד לְשָׁרֵת בַּקֹּדֶשׁ אֶת בִּגְדֵי הַקֹּדֶשׁ לְאַהֲרֹן הַכֹּהֵן וְאֶת בִּגְדֵי בָנָיו לְכַהֵן: שמות לה יט

גליון הש"ס

גמרא מי כתיב שלא יקרע. בספר קרבן חגיגה סימן ס"ח הק' הא אמרינן בסנהדרין דף כא ע"ב בקרא דלא ירבה לו נשים ולא יסור לבבו דה"ק לא ירבה לו נשים משום שלא יסור ולא מקשינן מי כתיב שלא יסור:

הגהות הב"ח

(א) גמ' ותרי דחד חד ועשית כתיב שיהיו כל: (ב) שם וכתיב (והובא את בדיו בטבעות) תא"מ ונ"ב גי' רש"י והבאת את הבדים בטבעות:

עין משפט נר מצוה

כד א מיי' פ"ט מהל' כלי המקדש הלכה ג סמג לאוין רלח:
כה ב שם הלכה י [וע"ש הלכה יג]:
ג [מיי' פ"ב מהלכות כלי המקדש הלכה יג]:

מוסף רש"י

דרך גדילתן. התחתון למטה והעליון למעלה (סוכה מה:). שמעמידין את צפויין. הציפוי של זהב קבוע בהן במסמרות של זהב כדכתיב (שמות כו) ואת הקרשים תצפה זהב ולא היה עושה עם ארוך כמדת הקרש שיעמוד מאליו (שם). שמא תאמר אבד סברן. משנגנזו אהל מועד בטל לו עולמית, ובטל סכויין. תוחלתם ומבטם כדמתרגמינן הבטו נא (בראשית טו) איסתכי כען לשמיא (שם).

רבינו חננאל

כליל תכלת, ואינו כתיב בו שש. ואסיקנא חד קרא לשאר מינין דלא כתיב בהו שש. נמצא התכלת של מעיל ששה חוטין, וכתיב ביה כליל, כלומר תכלהו לשנים נמצאו י"ב חוטין. פרכת כ"ד. ארבעה דשיתא שיתא הא כ"ד. חשן ואפוד ארבעה מינין, ד' בכל אחד הרי כ"ד חוטין, וחוט של זהב בכל מין הרי כ"ח חוטין. המקרע בגדי כהונה עובר בלאו שנאמר לא יקרע. וכן המזיח החשן מן האפוד, שנאמר ולא יזח החשן וגו'. וכן המסיר בדי ארון שנאמר לא יסורו ממנו. והכתיב והבאת את הבדים בטבעות, מכלל שהיה מסירם. ושנינן מתפרקין היו ולא נשמטין, אלא כגון תלויין היו. תניא כשניין. עצי שיטים עומדים שעומדים [דרך] גדילתן. כלומר אינו ראשי להפכן. בגדי שרד אלו בגדי כהונה שמכפרין על עוונות ישראל כמו שכתבנו למעלה.

תוס' ישנים (המשך)

ואחר כך שוזרין כל המינין יחד. ה"ר יוסף. מאי משמע דהאי שש לישנא דכיתנא הוא. להכי נקט בעיינו בשש ואע"ג דמיבעיא ליה בבגד, משום דממילא כי פשטינן דבדים העולה בד בבד דהיינו פשתן א"כ שש נמי פשתן הוי, דהא כתיב מכנסי בד בשש משזר, אבל אם נקט בעיינו בבד לא פירש עדיין שיש לו לידע מה הוא שש אע"ג שהיינו יודעים אותו. ואימא עמרא כו'. תימה אמאי לא קאמר אימא קנבוס שהוא ממש כעין פשתן שעולה בד בבד ולא מיפליג והא ודאי אינו כשר לבגדי כהונה שלא מלינו כשר לשם אלא בוץ דוקא. ויש שרוצים ללמוד מכאן שאסור לתפור [בגדי לבן] בחוט [ב]של קנבוס דהיינו מין פשתן שעולה בד בבד כדאמרינן הכא. והא דאמרינן במתניתין [כלאים פ"ט מ"א] והפשתן והקנבוס שתפתן זה בזה כו' דמשמע [שאינו] מין פשתן, היה אומר ה"ר אפרים כי אותו קנבוס שאנו מכירים אינו קנבוס שלנו דבפ"ג דכלאים [מ"ה] תנן שהוא עושה אחת לג' שנים ואותו שלנו עושה בכל שנה ושנה כמו פשתן. ורבינו אומר שאין לנו לבטל המנהג שרגילים העולם לתפור בחוטי קנבוס שקורין קנבא, והך

תוס' ישנים

שהיה על הראש. מדאמרינן [קידושין סו, א] גבי ינאי הקם להם בציץ שבין עיניך משמע שעל הראש היה. אבל בין עיניך [ד]תפילין. וקשה לרבינו אמאי לא מייתי בפ' שני דזבחים שמקום יש בראש להניח בו שני תפילין כי היכי דמייתי לה בפ' בתרא דעירובין [צה, ב] ובפ"ב דחולין [מד, א] כיון שהציץ על הראש. ואומר ה"ר אלחנן דהיינו טעמא לפי שהציץ מונח על הראש אלא אנן דייקינן ליה ואומר [רבינו] כי מכאן יש לדקדק שיעור רוחבן של תפילין לפי ר"י, דכיון שהציץ היה בתחילת הראש במקום שמניחין בו תפילין כדפי' בעירובין [במקום שהנחתן]

אלמלא בגדי כהונה לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט רבי שמואל בר נחמני אמר דבי ר"ש תנא בגדים שגורדין אותן כברייתן מכליהן ומשרדין מהן כלום מאי היא ריש לקיש אמר אלו מעשה מחט מיתיבי א)[א]בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה מחט אלא מעשה אורג שנאמר [1]מעשה אורג אמר אביי לא נצרכה אלא לבית יד שלהם כדתניא [ב]בית יד של בגדי כהונה נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד [ג]ומגעת עד פיסת היד אמר רחבה אמר רב יהודה שלש ארונות עשה בצלאל אמצעי של עץ תשעה פנימי של זהב שמונה חיצון (א) עשרה ומשהו והתניא אחד עשר ומשהו לא קשיא הא כמ"ד יש בעביו טפח הא כמ"ד אין בעביו טפח ב)ומאי משהו זיר א"ר יוחנן [ד]שלשה זירים הן של מזבח ושל ארון ושל שלחן של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו של ארון עדיין מונח הוא כל הרוצה ליקח יבא ויקח שמא תאמר פחות הוא ת"ל [2]בי מלכים ימלוכו רבי יוחנן רמי כתיב זר וקרינן זיר זכה נעשית לו זיר לא זכה זרה הימנו ר' יוחנן רמי ג)כתיב [3]ועשית לך ארון עץ וכתיב [4]ועשו ארון עצי שטים ד)מכאן לתלמיד חכם שבני עירו מצווין לעשות לו מלאכתו [5]מבית ומחוץ תצפנו אמר רבא ה)כל תלמיד חכם שאין תוכו כברו אינו תלמיד חכם (אמר) אביי ואיתימא רבה בר עולא ו)נקרא נתעב שנאמר [6]אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה אמר רבי שמואל בר נחמני אמר ר' יונתן מאי דכתיב [7]למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים מכריז ר' ינאי חבל על ז)דלית ליה דרתא ותרעא לדרתיה עביד אמר להו רבא לרבנן במטותא מינייכו לא תירתון תרתי גיהנם אמר רבי יהושע בן לוי מאי דכתיב [8]וזאת התורה אשר שם משה זכה נעשית לו סם חיים לא זכה נעשית לו סם מיתה והיינו דאמר רבא ח)דאומן לה סמא דחייא דלא אומן לה סמא דמותא אמר רבי שמואל בר נחמני רבי יונתן רמי כתיב [9]פקודי ה' ישרים משמחי לב וכתיב [10]אמרת ה' צרופה זכה משמחתו לא זכה צורפתו ריש לקיש אמר מגופיה דקרא נפקא זכה צורפתו לחיים לא זכה צורפתו למיתה [11]יראת ה' טהורה עומדת לעד אמר רבי חנינא ט)זה הלומד תורה בטהרה מאי היא י)נושא אשה ואחר כך לומד תורה [12]עדות ה' נאמנה אמר רבי חייא בר אבא נאמנה היא להעיד בלומדיה [13]מעשה רוקם [14]מעשה חושב אמר רבי אלעזר שרוקמין במקום שחושבין [ה]תנא משמיה דרבי נחמיה רוקם מעשה מחט לפיכך פרצוף אחד חושב מעשה אורג לפיכך שני פרצופות: באלו נשאלין באורים ותומים: כי אתא רב דימי אמר בגדים שכהן גדול משמש בהן משוח מלחמה משמש בהן שנאמר [15]ובגדי הקודש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו למי שבא בגדולה אחריו מתיב רב אדא בר אהבה ואמרי לה כדי [ו]יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו

תלמוד

רש"י

אלמלא בגדי כהונה. שעל ידיהן מקריבין הקרבנות המכפרין על ישראל: **שגורדין אותן כברייתן מכליהן.** כשהיו חותכין אותן בגרדין שלהן מתוך כלי אריגתן היו עושים כברייתן חלולין כדרך לבישתן ולא כשאר יריעה שצריך שוב לחתכה למדת הלבוש ולתפור במחט: **ומשרדין מהם כלום.** ומשיירין מהן מקצת שאינו ארוג עמהן וזהו לשון שרד: **מאי היא.** אותו שיור: **אלו מעשה מחט.** מקצתו היה נארג בפני עצמו ומחברו במחט: **שלש ארונות.** שנאמר מבית ומחוץ תצפנו ושל עץ באמצע והושיבו בתוך של זהב וחזר ונתן של זהב שני בתוך של עץ וחיפה שפתו העליונה בזהב נמצא מצופה מבית ומחוץ: **תשעה.** גבהו תשעה טפחים מבחוץ שנאמר אמה וחצי קומתו (שמות כה) ורגלים לא היו לו אלא עץ חלול היה: **פנימי של זהב ח'.** טפחים גבהו מבחוץ עם עובי שוליו ועובי שולי העץ של אמצעי טפח נמצא פנימי ממלא חללו של אמצעי: **וחיצון.** של זהב: **י' ומשהו.** תשעה כנגד גובה האמצעי ומשהו עובי שולי זהב של חיצון וטפח עשירי עולה למול עובי הכפורת שהוא טפח ומכסה חיבור הכפורת והארון: **והתניא אחד עשר ומשהו.** ומשני הא כמאן דאמר יש בעובי שולי הזהב טפח כאשר יש בעובי שולי העץ: **הא כמאן דאמר אין בעוביו טפח.** אלא משהו. ולא ידענא היכא איפליגו בה: **ומאי משהו.** דקתני בברייתא בתרייתא: **זיר.** העולה היה עודף למעלה על עובי הכפורת משהו בגובה החיצון להיות זר לכפורת סביב. ומשהו דקאמר רב יהודה בעובי שולי החיצון קאמר וזור לא איירי כלל: **שלשה זירין.** נעשו בכלי הקודש של מזבח סימן לכתר כהונה ושל ארון סימן לכתר תורה ושל שולחן סימן לכתר מלכות שהשולחן הוא סימן לעושר מלכים: הכי גרסינן **של מזבח זכה אהרן ונטלו של שלחן זכה דוד ונטלו.** שהכהונה נתנה לאהרן ברית מלח (במדבר יח) וכן המלכות לדוד ולזרעו (תהלים יח): **כי מלכים ימלוכו.** וגדול הממליך מן המלך והתורה אמרה מקרא זה: **זכה.** ללמוד לשמה ולקיימה: **זרה.** משתכחת ממנו: **מצווין לעשות מלאכתו.** שהארון בתחילה הטיל הכתוב המלאכה על משה ואח"כ הטילו על הציבור ואע"ג דקראי לאו בהאי סידרא כתיבי אסמכתא בעלמא הוא דקאמר: **איש שותה.** תורה כמים ויש בו עולה: **דרתא.** חצר: **ותרעא לדרתיה עביד.** שהתורה אינה אלא שער ליכנס בה ליראת שמים לכך צריך שתקדים לו יראת שמים: **תרתי גיהנם.** להיות יגעים ועמלים בתורה בעולם הזה ולא תקיימוה ותירשו גיהנם במותכם ובחייכם לא נהניתם בעולמכם: **צורפתו.** ביסורין ובגיהנם: **נושא אשה.** ניצול מהרהור עבירה: **להעיד בלומדיה.** מי קיים ומי לא קיים: **שרוקמין במקום שחושבים.** בתחילה מתקן הצורה על הבגד על ידי צבע ואחר כך רוקמה במחט: **חושב מעשה אורג.** שיש לה ליריעה שתי קירות ושתי צורות על שתי קירותיה אין דומות זו לזו פעמים שמצד זה ארי ומצד זה נשר כמו לחגורות של משי והיינו ב' פרצופים אבל רוקם כצורתו מכאן כך צורתו מכאן: **משוח מלחמה.** כהן שמשחוהו למלחמה לדבר דברי מערכי המלחמה שנאמר ונגש הכהן ודבר אל העם (דברים כ): **משמש בהן.** אם בא לעבוד בבית המקדש לובש ח' בגדים: **יהיו לבניו אחריו.** האי אחריו קרא יתירא הוא למדרש בה כל גדולות נוהגות בזרעו אחריו ומשוח מלחמה גדולה היא: **יכול יהא בנו של משוח מלחמה משמש תחתיו וכו'.** יכול תהא גדולת משוח מלחמה ירושה להיות בנו קודם לכל אדם כדרך שבנו של כהן גדול משמש תחתיו. רישא דברייתא הכי תניא לה בת"כ כ) גבי עשירית האיפה והכהן המשיח אין לי אלא משיח מרובה בגדים מניין תלמוד לומר והכהן יכול שאני מרבה אף משוח מלחמה תלמוד לומר תחתיו מבניו מי שבנו עומד תחתיו יצא משוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו ומניין למשוח מלחמה שאין בנו עומד תחתיו תלמוד לומר שבעת ימים ילבשם הכהן וגו' ל) יצא זה שאין ראוי לבוא אל אהל מועד (ב) לכפר בקודש וגבי כהן גדול תניא בדוכתא אחריתי בתורת כהנים מ) לכהן תחת אביו נ) מלמד שהבן קודם לכל אדם יכול אף על פי שאין ממלא את מקומו ת"ל ואשר ימלא:

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ח מהלכות כלי המקדש הלכה יט]:
כו ב מיי' שם הל' טז:
כז ג שם הלכה יז:
ד [מיי' פ"ג מהלכות תלמוד תורה הלכה ט]:
כח ה מיי' פ"ח מהל' כלי המקדש הל' טו:
כט ו מיי' שם פ"ד הלכה כא:

תורה אור השלם

1. וְהָיָה פִי רֹאשׁוֹ בְּתוֹכוֹ שָׂפָה יִהְיֶה לְפִיו סָבִיב מַעֲשֵׂה אֹרֵג כְּפִי תַחְרָא יִהְיֶה לּוֹ לֹא יִקָּרֵעַ: שמות כח לב
2. בִּי מְלָכִים יִמְלֹכוּ וְרוֹזְנִים יְחֹקְקוּ צֶדֶק: משלי ח טו
3. בָּעֵת הַהִוא אָמַר יְיָ אֵלַי פְּסָל לְךָ שְׁנֵי לוּחֹת אֲבָנִים כָּרִאשֹׁנִים וַעֲלֵה אֵלַי הָהָרָה וְעָשִׂיתָ לְּךָ אֲרוֹן עֵץ: דברים י א
4. וְעָשׂוּ אֲרוֹן עֲצֵי שִׁטִּים אַמָּתַיִם וָחֵצִי אָרְכּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי רָחְבּוֹ וְאַמָּה וָחֵצִי קֹמָתוֹ: שמות כה י
5. וְצִפִּיתָ אֹתוֹ זָהָב טָהוֹר מִבַּיִת וּמִחוּץ תְּצַפֶּנּוּ וְעָשִׂיתָ עָלָיו זֵר זָהָב סָבִיב: שמות כה יא
6. אַף כִּי נִתְעָב וְנֶאֱלָח אִישׁ שֹׁתֶה כַמַּיִם עַוְלָה: איוב טו טז
7. לָמָּה זֶּה מְחִיר בְּיַד כְּסִיל לִקְנוֹת חָכְמָה וְלֶב אָיִן: משלי יז טז
8. וְזֹאת הַתּוֹרָה אֲשֶׁר שָׂם מֹשֶׁה לִפְנֵי בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: דברים ד מד
9. פִּקּוּדֵי יְיָ יְשָׁרִים מְשַׂמְּחֵי לֵב מִצְוַת יְיָ בָּרָה מְאִירַת עֵינָיִם: תהלים יט ט
10. הָאֵל תָּמִים דַּרְכּוֹ אִמְרַת יְיָ צְרוּפָה מָגֵן הוּא לְכֹל הַחֹסִים בּוֹ: תהלים יח לא
11. יִרְאַת יְיָ טְהוֹרָה עוֹמֶדֶת לָעַד מִשְׁפְּטֵי יְיָ אֱמֶת צָדְקוּ יַחְדָּו: תהלים יט י
12. תּוֹרַת יְיָ תְּמִימָה מְשִׁיבַת נָפֶשׁ עֵדוּת יְיָ נֶאֱמָנָה מַחְכִּימַת פֶּתִי: תהלים יט ח
13. וְעָשִׂיתָ מָסָךְ לְפֶתַח הָאֹהֶל תְּכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתוֹלַעַת שָׁנִי וְשֵׁשׁ מָשְׁזָר מַעֲשֵׂה רֹקֵם: שמות כו לו
14. וְאֶת הַמִּשְׁכָּן תַּעֲשֶׂה עֶשֶׂר יְרִיעֹת שֵׁשׁ מָשְׁזָר וּתְכֵלֶת וְאַרְגָּמָן וְתֹלַעַת שָׁנִי כְּרֻבִים מַעֲשֵׂה חֹשֵׁב תַּעֲשֶׂה אֹתָם: שמות כו א
15. וּבִגְדֵי הַקֹּדֶשׁ אֲשֶׁר לְאַהֲרֹן יִהְיוּ לְבָנָיו אַחֲרָיו לְמָשְׁחָה בָהֶם וּלְמַלֵּא בָם אֶת יָדָם: שמות כט כט

רבינו חננאל

לא נשתייר משונאיהן של ישראל שריד ופליט. רב שמואל בר נחמני [אמר] בגדים המשרדים אותן מתוך [כליהן]. [מאי היא] ריש לקיש אמר מעשה מחט. איני והתניא בגדי כהונה אין עושין אותן מעשה [מחט] אלא מעשה אורג. ומשני אביי הא דאמר ריש לקיש לבית יד שלהן, דתניא בגדי כהונה בית יד שלהן נארגת בפני עצמה ונדבקת עם הבגד ומגעת עד פיסתהיד. אמר רחבה א"ר יהודה ג' ארונות עשה בצלאל, אמצעי של עץ ט' טפחים, פנימי ח', נשאר מן הארון של עץ טפח מגולה, עשה החיצון עשרה להסיר טפח ממנו לכסות הטפח הנותר מבפנים מגולה. ומי שאומר גבהו י"א טפחים קסבר יש בעביו טפח. וטפח להחזירו בפנים הרי י"א ומשהו לזר. א"ר יוחנן ג' זירין הן, של מזבח זכה אהרן ונטלה, כלומר לקח הכהונה. של שלחן זכה דוד ונטלו, כלומר זכה למלכות. של ארון היא התורה כל הרוצה ליטול יבא ויטול. והוא הגדול שנאמר בי מלכים ימלוכו ורוזנים יחוקקו צדק. כתיב זר וקרינן זיר. זכה זיר, לא זכה זר. **ועשו ארון**, מיכן לת"ח שבני עירו מצווין לעשות מלאכתו. **מבית ומחוץ תצפנו**, כל ת"ח שאין תוכו כברו אינו ת"ח. ולא עוד אלא שקרוי תועבה, שנאמר אף כי נתעב ונאלח איש שותה כמים עולה, ואין מים אלא תורה. **למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין.** למה להם לת"ח שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים. מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתא עביד. כלומר, הוא רע ואין לו חלק עם ת"ח. קריאתו רעה היא לך שיודע הדין ועושה חילופו. אמר רבא לרבנן לא תירתו תרתי גיהנם. **התורה** נקראת סם, שנאמר וזאת התורה אשר שם משה. זכה נעשית לו סם חיים. לא זכה סם המות. **עדות ה' נאמנה**, נאמנת להעיד בלומדיה אם קיימוה אם לאו. **מעשה רוקם** אילו מעשה מחט, לפיכך פרצוף אחד. מעשה חושב כמעשה אורג, לפיכך שני פרצופות. כי אתא רב דימי אמר משוח מלחמה משמש בח', שנאמר ובגדי הקדש אשר לאהרן יהיו לבניו אחריו, למי שבא בגדולה אחריו. איני, והתניא יכול יהא בן [של] משוח מלחמה עומד תחתיו כדרך שבן כהן גדול עומד תחתיו כו'.

מסורת הש"ס

א) [זבחים פח.], ב) [סוכה ה.], ג) [לעיל ג: ע"ש ועי' תוס' חולין לב. ד"ה ברוך], ד) שבת קיד., ה) [ברכות כח.], ו) [נ"ל אמר נקרא כ"א בע"ין], ז) שבת לא:, ח) [שבת פח: ע"ש], ט) מנחות קי., י) [שם. קדושין כט:], כ) [לו פרשה ג], ל) [שמות כט], מ) [אחרי פרשה ה], נ) [ויקרא טז],

הגהות הב"ח

(א) גמ' פנימי של זהב שמונה חיצון של זהב עשרה ומשהו: (ב) רש"י ד"ה יכול יהא כו' לבוא אל אהל מועד לשרת בקודש:

מוסף רש"י

אין עושין אותן מעשה מחט. לאורגן כמין יריעה ולעשותן אחרי כן לבוש תפור במחט, **אלא מעשה אורג.** כמין מלבוש אורגין אותן בכליהם (זבחים פח.). **נושא אשה.** דהוה בלא הרהור (קדושין כט:). **ואמרי לה כדי.** שם חכם (גיטין פה:).

תום' ישנים

בתוכו, כך כתוב בפי' רש"י. ותימה אמאי לא מייתי ושמו את בדיו דכתיב במדבר סיני [ד, יא] גבי ארון אלמא היו נשמטין כשהיו משימין אותן בשעת מסעות, (ולמה יש) [ושמא י"ל דיש] לו להביא [זה] שהוא כתיב (בפעם) [בפסוק] ראשון. וה"ר יוסף פי' דהבאת מיותר דבטבעות הארון יהיו הבדים סגי. ויש ספרים דגרסי והובא את בדיו בטבעות, מיהו האי קרא אינו כתיב גבי הארון כי אם גבי מזבח (הזהב) [הנחשת]. הג"ה. **מתפרקין ואין נשמטין.** פי' רש"י שהיו עבין לצד ראשן שאין יכולין להוציאן, ואם (הסמוך) [הסירן] בדוחק, ואע"פ שאין יכולין להוציא שראשן עב אפילו הכי לוקה. ורבינו מפרש דאין נשמטין לגמרי אבל יכולין הן להישמט. **אלא לבית יד שלהם.** שאמר שבית יד נארגת לבד ותופרין אותה במחט עם שאר הבגד.

ע"ב מעמוד קודם

הא כמאן דאמר יש בעוביין טפח. האי תנא דאמר אחד עשרה לית ליה [הא] דאמרינן בפ"ק דסוכה ובשבת (בהזורק) [בהמצניע צב, א] ובכמה דוכתי דארון תשעה וכפורת טפח לפי' רש"י דהכא. אבל ר"ח פי' בענין אחר דמאן דאמר עשרה ומשהו סבר אין בעוביה של זהב טפח וגם [ב]דופן הכותל של עץ ובשוליים (מי) לא מיירי שהן היו משהו, ו[אם כן] חללה (מ)של עץ היה קרוב לתשעה [ושל] הזהב לא היה מכסה בפנים אלא שמונה והחיצון של זהב [עשרה דהואיל ו]הפנימי לא כיסה אלא שמונה והשלמת אותו טפח היה בעובי הכותל מלמעלה, אבל השוליים של (מעלה) [פנימי שהם של] זהב היה דק דק ואינו אוכל כל כך בארון. ובפ"ק דבבא בתרא [יד, א] [ד]קא חשיב כמה לוחות אוכלות בארון כו' לא חשיב כמה היה פנימי אוכל בשל עץ כי דק הוא מאד ומאן דאמר אחד עשר (ומשהו) עוביה של כותל (ו)של עץ היה טפח הרי עשרה וטפח לכסות מארון הזהב שבחוץ [ומה ש]מגולה מבפנים [ו]עם עובי הכותל למעלה הרי כאן אחד עשר ומאי משהו זר דאתרוויהו קאי ואותו הזר הוא בפנים אותו הטפח ממש, ולכך חשיב ליה כאילו הוא בגובה שחושב טפח זה שנכפף בפנים כאילו הוא למעלה אבל אם היה אותו הזר באמצע הארון למה יש לחושבו כאילו היה זקוף. ולפי' ר"ח זה כולהו סבירא להו ארון תשע וכפורת טפח (דהשתא) [דהתם] בגובה מיירי א). **שלא לשמה,** האי שלא לשמה דהתם [מיירי שאינו עושה כל כך מאהבה אלא מיראת פורענות או לקבל שכר, והכא מיירי] כגון שעוסק ואינו מקיים כלל ואינו לומד אלא להתגדל ולקנטר את חבירו ועליה אמרינן פרק שני דברכות [יז, א] נוח לו שלא נברא. מ"ר. **נאמנת היא להעיד בלומדיה.** מי קיים מי לא קיים כדפרש"י. ועוד מצינו לפרושי נאמנת היא להעיד שכל העוסק בתורה מכפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ כדדרשינן במועד קטן [טז, ב] מברמזות תתן קולה. **א"ר יוחנן זה הלומד תורה בטהרה נושא אשה ואח"כ לומד תורה.** מכאן קשה לי על פי' רש"י בפ"ק דקידושין [כט, ב] גבי הא דא"ר יוחנן רחיים בצוארו והוא יעסוק בתורה ובפ"ק דשבת [ט, ב] פי' גבי הא לן והא להו.